

AŞİRET – ULUSALLAŞMA – KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE HALK KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. Ali Güler*

Public Culture in the Process of Tribe-Nationaliation-Globalisation

Abstract

Turkish society structure has experienced the “tribe-nationalisation-globalisation” phases throughout her history. She also is experiencing the very phase to some extent today. The question to be asked by which criteria the existence problem of the public culture is maintaining its presence. In this maintaining process how can Bursa be studied? In this context, answering the following question in important.

1. Can the existence of nomadic tribes in the Turkish society give information about the authentic Turkish Public Culture?
2. Can the delay in globalization affect the native public culture negatively?
3. Did the “cultural delay” which resulted in rapid technologic change creates drawbacks in reaching the global culture?
4. It is assumed that the local diversities in the public culture create affluence. However, does this very affluence in the phase of globalisation lead the public culture to the “micro” formations by very circles?
5. Can the public culture in the phase of globalisation sustain its affluence without degenerating?
6. Can the culture protect its strenght against the global culture with its retaining weakness in respect to nationalisation in public culture?
7. In this process of Tribe- Nationalisation- Globalisation how can Bursa be stadied?

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

Türk toplum yapısı tarihi süreçte “aşiret – uluslaşma – küreselleşme” aşamalarını yaşamıştır. Belirli boyutta günümüzde de bu süreci yaşamaktadır. Sorulacak soru bu kültürel değişimde halk kültürünün varoluş sorunu hangi ölçütlerle varlığını sürdürmektedir? Bu sürdürme çabasında Bursa'nın durumu nasıl irdelenebilir? Bu amaçla şu sorulara yanıt bulmak önem taşımaktadır.

1. Türk toplumunda göçer aşiretlerin varlığı, Özgün Türk Halk Kültürü hakkında bilgi verebilmekte midir?
2. Uluslaşmadaki gecikme yerel halk kültürünü olumsuz etkilemekte midir?
3. Teknolojideki hızlı değişme sonucu yaratılan “kültürel gecikme” evrensel kültüre ulaşmada engeller oluşturmuş mudur?
4. Halk kültüründeki yöresel farklılıkların bir zenginlik yarattığı varsayılmaktadır. Ancak küreselleşme boyutunda bu çokluk kimi çevrelerce “mikro” oluşumlara halk kültürünü sürüklemekte midir?
5. Küreselleşme sürecinde halk kültürü yozlaşmadan zenginliğini sürdürebilecek midir?
6. Halk kültürünün uluslaşma yönüyle zayıf kalışı, kültürün gücünü evrensel kültür karşısında koruyabilecek midir?
7. Aşiret – Uluslaşma – Küreselleşme sürecinde Bursa'nın durumu nasıl irdelenebilir?

I. Aşiret Kavramı

Aşiret kavramı günümüzde değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Bu anlam çokluğu, kavramın değişik dönemlerde farklı kapsamda ele alınmasından ileri gelebilir. Arapça'da bu kelime “teşkilat” ve “taksimatinde” ilk ve en küçük “cemaat” anlamına geldiği gibi büyük baba, oğul ve torunlardan oluşan “büyük aile” anlamında da kullanılmaktadır (Güler, 1994)

Leach, “aşiret”, “taife”, “tire” kavramlarının kullanıldığına dikkati çekmektedir. Bu kavramlardan “aşiret”in politik bir gruba, “tire” ve “taife”nin akraba gruplarını ifade ettiğini iddia etmektedir.¹ Ancak Rudolph, bu yargıya kuşkuyla bakmaktadır. O, Leach'ı bu ayırma götüren medeni aşiret'in akraba topluluğu olmadığına bağlamaktadır. Aşiret kalıcılığını, uzun zaman varlığını koruyorsa, alt bölümlerini oluşturan “kabile”, “oymak” soya dönüşür. Bu soy birliği dışarıdan katılmaların etkisiyle zamanla “heterojen”leşebilir. (Brunissen, 1991). Gelenekte kültür birliğine dönüşebilir. Hay, aşireti, dış saldırılar karşısında üyelerini koruma ve eski “ırksal” geleneklerin hayat biçiminin korunması için var olan bir

topluluk ya da topluluklar federasyonu olarak görmektedir (Rudu, 1983). Bu anlayış Osmanlı Devleti döneminden başlayarak Türkleşen Anadolu'da her kentin geçmişinde bir göçer kültürün olduğu gerçeğidir. Yerli ve yabancı yazarların eserlerinde Osmanlı yöneticilerin geçmişleriyle ilgili tutumlarının farklılığı vurgulanmaktadır. Bu anlayışın olumlu boyutu şöyledir.

“Göçebe hayatına özellikle göçebelerin hayatına Osmanlı Devleti yöneticilerinin hiçbir zaman kayıtsız kalmadıkları gerek vergilendirme sistemi gerekse diğer tekniklerde anlaşılmaktadır. Günümüzde göçer toplulukların gerçek sayısı hakkında kesin demografik bilgilerin elde edilmemesine bakılırsa, Osmanlı yönetim sisteminin ne kadar sağlıklı işlediği görülür.

Kayıtlara göre, Osmanlılar göçebe geçmişleriyle hep gurur duymuşlar ve kendi göçebelerini geleceğin idarecileri olarak tanıtmışlardır.”

Bu yargı Türk Tarihinin gerek yerleşik düzene geçişte gerekse uygarlaşma sürecinin bir tür planını da belirler. Buna göre oluşan bir sentezden söz edilebilir. Anadolu'da öteden beri yaşayanlar → göçer toplulukların yerleşik düzene geçişleri →İslamiyetin kabul edilişi. Bu süreç aynı zamanda Anadolu Aydınlanması ve Anadolu'nun Türkleşmesi sonucunu ortaya çıkarır. Bu oluşumun temel yerleşim yörelerinden biri de Bursa olmuştur. Burada da yaşayan bir kültür, Osmanlı Devleti döneminde Türk kültürü ile kaynaşmış, Osmanlı uygarlığının temelini oluşturmuştur.

Türkçe'de aşiret kavramı “büyük aile” olarak değil, göçebe ve yarı göçebe hayatı yaşayan topluluklar demektir. Bu yaşayışlarından dolayı “aşiret” adıyla anılan köyler, yöreler de bulunmaktadır. Bugün “aşiret” diye anılan çoğu yerleşim biriminde aşiret özelliği bulmak mümkün değildir. Çoğunlukla bu alanla ilgili terminoloji de karıştırılmaktadır. Türkay, “oymak, aşiret ve cemaat deyimleri, aynı anlamda kullanılan kelimeler, gerçekten Osmanlı arşivi kayıtlarında da böyledir” demektedir (Türkay, 1979).

Tarihi gelişim sürecinde kültürde birlik ve devamlılık esas alındığında, araştırmayı da belirli tarihle sınırlamak da güçtür. Günümüzde de yaşayan göçer aşiretlerden biri de Yörüklerdir. Otantik Türk kültürü izlerini en somut biçimde bu topluluklarda görmek mümkündür. Bu nedenle yaşayan bu toplulukların kültürleri önemli kaynak ve ipuçları vermektedir. Güncellenen bir çok festivalde her il bu otantik kültürü çağdaş bir görünümle sunmaya çalışmaktadırlar. Sağlıklı olan da bu alandaki etnolojik araştırmaların yapılmasıdır. Bu bağlamda aşiretlerin karakteristik özellikleri şu noktalarda toplanabilir.

- Aşiret mensupları, kendileriyle aşiretli olmayanlar arasında bir ayırım yaparlar.
- Aşiret mensubu olmakla, göçebe ve yarı göçebe olmak arasında güçlü; fakat bütünsel olmayan bir korelasyon vardır.
- Yapısal olarak en karakteristik özelliği aşamalı oluşudur. Bu yapı özellikle kan davalarında, grup çatışmalarında ve liderlerin güç çekişmelerinde açığa çıkar.
- Ortak bir anlayışı olmakla beraber bu durum bütünüyle bağlayıcı değildir.
- Eski Türk aile yapısında farklı olarak iç evlilik eğilimi, aşiretin alt birimlerinde kendini gösterir. Yakın akraba evliliği gibi.
- Ekonomik birimler, yarı göçerler için oba, yerleşik ve göçebe aşiretler için ise köydür. Bu sonucusu genellikle bir aşiretin herhangi bir kolundan oluşur. Birincisi ise düzensiz bir kompozisyona sahiptir.
- Toprak birliği ikincil bir öneme sahiptir. Her zaman karakteristik bir özellik olarak ortaya çıkmaz. Aynı aşiretin farklı kolları ayrı yerlerde yaşıyor olabilirler. Herhangi bir bölge, iki ya da daha fazla aşiret ve soy tarafından kullanılıyor olabilir. Bu istisnalar dışında aşiret, üzerinde yaşadığı toprakla birlikte anılır, biri diğerini ifade edebilir.
- Liderlik yapısı aşiretten aşirete değişiklik gösterir. Aşiretlerin çoğu bir büyük reise sahiptir (Brunissen, 1991).

Aşiret kavramının farklı kullanışı zaman zaman bu kavramı aşağılayıcı bir anlam yüklemiştir. Ancak tarihsel veriler, bunu farklı biçimde değerlendirirler. Faruk Sümer bu konuda şu belirlemeleri yapmıştır.

“Türk göçebe unsuru, Türkmenler, ilk önce Türkiye’de sonra buradan giderek İran’da siyasi hakimiyeti ellerine aldılar. Böylece Türkmenler, Türkiye tarihinin ikinci devrinin (Beylikler Devri) yaratıcıları oldular. (Sümer,1972)

Osmanlıın Devlet olmasının başlangıcını Bursa’da bu Beylikler devrinin sonu hazırlamıştır. Denilebilir ki bir kültür merkezi olarak Bursa, Türk halk kültürü ile yerli kültürü özgün bir biçimde kaynaştıran bir kenttir. Tarihsel anlamda göçebe, göçer gibi değişik ifadelerle sunulmuştur. Nitekim;

- Osmanlı “nizamnameleri” ilk önce göçebeyi sultanın diğer tebaasından ayırt etmek için tanımlar. Bu tanım için, göçebe hayatı ile ilgili olduğu görülen önemli bilgiler toplanır.
- Kanunlar, genellikle göçebeleri “Yörük” olarak tanımlar. Bu kavram “yürümek” ya da “dolaşmak”tan geliyor.

- Göçebe aşireti kavramı ile bugün Türkiye’de yaşayan bazı göçerleri de karıştırmamak gerekir. Anadolu’nun çeşitli yörelerinde yaşayan “kıpti”, “çigan”, “çingene” ve “abdal” adıyla anılan bu grupların ne kültür ne de yaşama biçimleri bakımından aşiretlerle benzerlikleri yoktur.
- Türk geleneğinden aşiretler özellikle göçer aşiretler hem kültürel kimlikleri hem de yaşama itibarıyla dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan Türk topluluklarıyla yakınlık gösterirler (Sümer, 1972).

Yabancı kaynaklar Osmanlı’nın geçmişiyle gurur duymaya yönelik belirlemeleri yanında, Türk yazarlarının aynı kanıda olduğunu söylemek zordur. Osmanlı’nın geçmişi ile ilgili yargıları yanında Türk aydınının bu konuda olumlu bir tutum içinde olmadığını Demirtaş Ceyhun ayrıntılı bir biçimde irdelemektedir.

- Osmanlı, 500 yıl boyunca iktidarı süresince Türk sözcüğünü yeterince kullanmamıştır.
- İmparatorluğu, Orta Asya’dan gelmiş göçebe Oğuz boylarının kurduğu gerçeğini unutturabilmiştir.
- Tanzimat’a kadar, Osmanlı tarihine sahip çıkılmamıştır. Okullarda Osmanlı Tarihi yerine İslam Tarihi okutulmuştur.
- Okutulan bu İslam Tarihinde de Türklerden (Türkmenlerden, Oğuzlardan) kesinlikle söz edilmemektedir.
- XV. yüzyılın ilk yarısında, Cengiz Han’ın torunu Timur’un Osmanlıları “ne idiği belirsiz, göçebeler” diye küçümsemesine çok öfkelenen II. Murad’ın buyruğuyla Osmanlıların da soylu bir aileden geldiklerini kanıtlayabilmek için Kayı aşireti yeniden anımsanmışsa da; ölümünden sonra gene unutulmuştur.
- Osmanlılar da Selçuklular gibi, ilk sıralarda bu göçebe Türklere “Türkmen” demişlerdir.
- Türkmen sözcüğü XI. yüzyılda, müslümanlığı kabul eden Oğuzları, şamanist göçebe Oğuzlardan ayırt edebilmek için “Müslüman Türk” anlamında kullanılmıştır. Ama sözcük, özellikle Anadolu Selçukluları döneminde aşırıma uğrayarak anlam değiştirmiş bir çeşit küfür gibi, onur kırıcı, küçültücü, aşağılayıcı anlamda göçebe, göçebe Türk karşılığı kullanılır olmuştur.
- Osmanlılar da, aynı biçimde, küçümseyici göçebe Türk anlamına gelen bir süre bu sözcüğü kullanmışlarsa da, daha sonraları, bu göçebelerden “Yörük” veya “yürük” diye söz etmeye başlamışlardır. Sadece Anadolu’daki ve Rumeli’deki göçer aşiretlere “Yörük” veya “yürük” denilmektedir.

- Osmanlı tarihi boyunca “Türk” ve “göçebe” sözcükleri hiç kullanılmamıştır. Batılılar, Osmanlılardan ve imparatorlukta sürekli Türkler ve Türk İmparatorluğu diye söz ettiği halde, Osmanlılar bu sözcükleri kullanmaktan özenle kaçınmışlardır (Ceyhun, 1993).

Yüzyılların ötesinde bu kavramları irdelemenin bilimsel değeri ne olabilir diye sorulabilir. Türk toplumu, Ziya Gökalp’in deyişle “Aşiret Devri, Ümmet Devri, Millet Devri” aşamalarını geçirmiştir. Bir toplumun özgün kültürü o toplumda yaşayan halkın yaşama biçiminde saklıdır. Bu toplumun oluş ve varoluşunu da simgeler. Osmanlı Devleti döneminde geçmiş yüzyıllardaki “Alp kimliği”, “ümme kimliği”ne dönüşmüştür. Ulusallaşma çabaları, halkın özgün kültürüne dayalı olarak gelişir. Nitekim Atatürk’ün “millileştirme” hareketi Anadolu’daki özgün halk kültüründen gücünü almıştır. Türk toplum yapısındaki “ulusallaştırma” çabalarının başarısı, küreselleşme sürecinde de kültürün varoluş sorununu da önemli ölçüde çözer. Belirlemeler neyi savlarsa savlasın Osmanlı’nın “Kayı Boyu”ndan geldiği, Anadolu’da bu boyların sayısı değişik kaynaklarda on bin civarında olduğudur. Bu boyların en önemlilerinden birisinin ilk örgütlenmeyi Bursa’da yaptığıdır. Osmanlı kültürünün Türk halk kültürü ile kaynaşma çabalarını tamamlamaya çalışan Türk toplumu, aydın-halk kaynaşmasının sağlanması hususunda da başlangıçtan beri devam eden itiş-kakıştan arama gereğini, Ceyhun ayrıntılı vurgulamaktadır. Bursa’dan sonra yüzyıllarca Osmanlı’nın Başkenti olan İstanbul’un Anadolu’ya açılımı aydın sorunsalını daha da belirgin kılmaktadır. Saptanan esaslar şu noktalarda toplanabilir.

- Türkçü olsun, Turancı olsun, Cumhuriyetçi olsun, Anadolucu olsun, İstanbul’dan gelmiş bu aydınların tamamı da gerçekten Osmanlıdır. Orada okumuşlar, eğitim görmüşlerdir. Osmanlı kültürüyle yetişmişlerdir. Dolayısıyla dünya görüşleri de temelde Osmanlıdır. Yani, onlar için de, tıpkı birisi İstanbul’dur, ötekisi taşradır.

İstanbul Boyutu

- Anadolu'ya gönderilen görevliler kendi İstanbullarını taşraya yansıtmışlardır.

- Bu iki dünyanın insanların Müslümanlık anlayışları da farklıdır.

- İstanbullu Osmanlı sanki ortodoks hıristiyanların dolaylı etkisiyle daha ortadaki müslümandır. Yani daha bağnaz dindardır.

- İstanbullular genellikle sünni ve hanefidir. Sünni eğitim yapan medreseleri devlet kurar.

- İstanbul'la taşrası arasında, bu yüzden din savaşları da hiç eksik olmamıştır.

Taşra Boyutu

- Anadolu'nun kimi noktaları küçük hisarcıklar içinde küçük İstanbulcuklar kurmuşlardır. Bu görevli ve sürgünler birkaç eşraf ve mütegalibenin dışında yine kendi kendileri olmuşlardır.

- Anadolu'nun din anlayışı daha hoş görüldür, dinsel törenlerinde şamanist öğeler ağır basmaktadır.

- Anadolu'da Bektaşilik ve Alevilik oldukça yaygındır.

- Tekkeleri (dergahları) ise Bektaşi ve Alevilerin kendisi kurar (Ceyhun, 1993).

Ceyhun, cumhuriyet döneminde de aydınların bakışlarında bir değişim olmadığını vurgulamaktadır. Oldu bitti Türk aydını Anadolu'yu ya tanımadı ya da tanımaya ihtiyaç duymadı. Kültürünü küçümsedi. Kendi halkına yaban kaldı. Sadece sonuçlara bakarak medyatik oluşumların içinde yer aldı. Hep uzaktan baktı Göremedi. Görmek için çaba göstermedi. Ceyhun'un diğer saptamaları ise şöyledir.

- Aydınlarımızın Anadolu'ya ve Anadolu'daki Türklere bakışlarında Cumhuriyet'ten sonra da öyle önemli bir değişiklik olmamıştır. Topu topu, sadece gözlem yeri değişmiştir. Yani söz konusu bu değişiklik de salt coğrafya ile ilgili kılınmıştır. Yeni merkez Ankara olmuştur.
- İnsanların bakış açılarında en küçük bir değişiklik söz konusu değildir. Ne bireysel nede toplumsal zihniyet değişmiştir. Geçerli mantık aynıdır Değer yargıları aynıdır. Ölçütler aynıdır. Dolayısıyla, Ankara da İstanbul'a seçenek yeni bir merkez oluşturamamış, bizce İstanbul Anadolu'ya taşınmıştır. Orta Anadolu'da, küçük bir İstanbul kurulmuştur.
- İnsan ilişkileri, toplumsal yaşam, kentsel değer yargıları, belki ölçüler farklıdır ama temelde aynıdır (Ceyhun, 1993).

II. Ulusallaşma Sorunu

Türk toplumundaki dirlikli olma çabalarının zaman zaman kırılma noktalarının kaldırılma girişimlerini, ulusallaşmanın yeterince sağlanamamasında arama gereği

duyulabilir. Atatürk döneminde başlatılan “millileştirme” çabalarının önündeki en önemli engellerden birisi de Şerif Mardin’in deyişiyle” Sarayın geleneksel pedersahi, usta-çırak, pir-mürüt, yaşlı-genç, padişah-kul eksenlerini bir dünya görüşü olarak sürdürmesiydi.”

Cumhuriyet Devri, ulusal kimlik ve kişilik yaratma çabalarının tarihidir. İsmayil Hakkı Baltacıoğlu’na göre, “milliyet bir gelenek birliğidir. Millet de, aralarında gelenek birliği olan bireylerin meydana getirdiği tinsel bir birliktir (Aytaç, 1990). Millet gelişmiş bir milliyettir. Milliyet ise tohum halinde bir millettir (Mehmet, 1981). Bu tohumun kendisi ise aşiretin yerleşik düzene geçişinin anlamı, çağdaş toplumun oluşumunda temel taşının bu “topluluk tipi”nin olduğuydu. Bu tip “millet” olgusunu da doğurmuştur. Bu kavramın karakteristikleri İsmayil Hakkı Baltacıoğlu’nun anlayışına uygun olarak şu noktalarda özetlenebilir.

- Millet tarihi nedenlerle artan nüfusuyla yaşadığı statik hayattan çıkan, şehirler kuran, en gelişmiş biçimiyle “milli emperyalizme” yol açan bir toplumdur.
- Millet, aralarında din, dil, ahlâk, zevk, zihniyet birliğinden oluşan mekanik bir dayanışma bulunan bir toplumdur.
- Politik, kültürel, mesleki ve eğitsel eşitçilik bu bakımdan haklar sahibi ve bu haklarını kullanmakta özgür olan ahlâki bir kişiliktir.
- Millet, kültürel değerlerle uygar bilgileri veren ve kişisel yetenekleri geliştiren laik, genel ve gönüllü eğitim-öğretim araçlarına sahip, bilimsel üretim ve milli üniversite organizasyonuna sahip olan bir toplumdur (Güler, 1994).

Ulusallaşmadaki gecikme yerel kültürü olumsuz etkilemektedir. Ulusal boyutta bir varlık göstermeyen yerel kültür ya kayboluyor ya da umulmadık zamanlarda populist bir girdaba girerek siyasallaşıp tekelleşebiliyor.

Hızlı teknolojik değişme, değişimin yönünü elinde bulunduran medya gücü ve onların yürütücüleri kendi anlayışlarına uygun bir kültür politikası belirliyorlar. Kültürün doğal değişimi, yerel kültür→ulusal kültür→evrensel kültür olması gerekirken uygulamada bunu görmek mümkün olmuyor. O zaman gücü elinde bulunduran medya, sözde ulusal ya da evrenseli yerele taşımada bir değişme sağlıyor. Ancak bu değişme yabancılaşmaya, yönsüzlüğe de itebiliyor. Halk kültürünün özgün aktörleri giderek bir “arabesk kimliğe” sürükleniyor. Açlık, hortumlama, vurgun bu ara insanları daha da yabancılaştırıyor. Halk kültürü yerinde kalacak biçimde ulusallaştırılmalıdır. Ulusallaşan kültürde birlik ve dirlik güçlenir. Her türlü olumsuz etkiye direnir. Yozlaşma, kirlenme olabildiğince azaltılır. Bunun için merkezi örgüt yerine yerel örgüt oluşturulup ulusallaşma hızlandırılabilir. İzlenecek kültür politikasının özü yöresel farklılıkları bir zenginlik olarak sunmak

olmalıdır. Kültürün “birlikte çokluk” ilkesine dayalı politikası yerelliğin kendi içinde ulusal temsil etme görevidir. Bu, bir tür bölgesel kalkınma modeli gibi algılanabilir. Kültür ilkeleri, ulusal olma niteliğinden ödün vermeden bir tür görelilik içinde işleyebilir. O zaman kültürde “mikro oluşumlara” geçit verilmez. Bursa’yı Malatya’dan farklı kılacak olan kültürdeki görelilik olur. Aynı sofrada şeftali ile kaysı birlikte zenginlik oluşturur. Ulusal emperyalizm anlamında iki bölge rahatlıkla kaynaşır. Bundan öte hiçbir sözün bilimsel anlamı yoktur. Oluşum budur.

III. Küreselleşme Sorunu

Küreselleşme kültürden adalete, çevreden finansmana ve ekonomiye yaşamın tüm alanlarında dünya çapında yaygınlaşan, derinleşen ve hızlanan bir “birbirine bağımlılık” algısı olarak tanımlanmaktadır.

Küreselleşme, dünyanın en uzak köşelerinde aydınlanma hızı olarak oluşmaktadır. Sistemlerin taşınmasındaki teknik devrim, uluslar ve insanlar arasındaki ticari işlerde ve kültürel etkileşimde ulusalın ötesinde bir hareketlilik olarak sonuçlanmıştır. Bugün, ulus, dünyadaki sınırsız değişik dinamikleri tarafından etkilenmeden kalamamaktadır. Ancak küreselleşme ne denli benzeşik bir konuma gelirse gelsin özü koruyan toplumlar varlıklarını daha sağlıklı sürdürebilir. Bu alanda şu öneriler sunulabilir:

- Türk toplumu ekonomi, sanat, bilim ve teknikte çağdaş dünyanın gelişmiş normlarını yakalamak zorundadır. Bunu yaparken kendi değerlerini korumalı, onlara yabancılaşmamalıdır.
- Batı toplumlarıyla teknik ve uygarlık olarak bütünleşmelidir.
- Kültürel etkileşimde değer erimesine uğramak istemiyorsa, evrenseli yerelde uygulamalıdır. Kopyacılık yaparak evrensel sanat anlayışına ulaşamayacağının bilincinde olmalıdır. Gelişmiş yöntemleri bilimde, teknolojide sanata uygulayabilmelidir (Güler, 1999).

Sonuç

Başlangıçtan bugüne kadar Türk kültürünün kaynağı halk kültürü olmuştur. Evrensel anlamda bu kültürün tanıtımı, aydın halk iletişiminin sağlıklı olmasına bağlıdır. Anadolu’da devletleşme sürecinin ilk başkenti olan Bursa, yerel kültürü ulusallaştırma ve evrenselleştirme çabalarında bulunan bir kenttir. Bu sağlıklı oluşumu göç alan tüm kentlere örnek olması umulur. Bu kentte geçmişten günümüze bir çok uygarlık ve sanat eseri, kendi kültürüyle örtüşük ve barışık olarak aydınlık geleceklere olumlu örnek olmaktadır.

Prof. Dr. Ali Güler

Kaynakça

- Aytaç, Kemal “İsmayil Hakkı Baltacıoğlu’nda Milliyet ve Milli Kişilik Meselesi”, **Milli Kültür**, Temmuz, sayı 75, 1990, s.39.
- Ceyhun, Demirtaş (). Ah Şu Biz, “Kara Bıyıklı Türkler”, İstanbul: 1993.
- Güler, Ali. Aşiretten Millete Geçişte Milliyet Kavramının Sosyolojik Boyutu, **Dünya’da ve Türkiye’de Güncel Sosyolojik Gelişmeler**, Sosyoloji Derneđi Yayınları III, Ankara:1994
- “Türk Eğitim Sisteminin Eğitim Politikaları ve Felsefe Boyutları” 21. Yüzyılın Eşğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu, 25-27 Kasım 1999, Ankara, s. 7
- Mehmet, İzzet, **Milliyet Mazariyeleri ve Milli Hayat**, İstanbul, 1981.
- Rudu, Paul Linder. Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia, Bloomington, 1983
- Sümer, Faruk. Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri Boy Teşkilatı – Destanlar. Ankara: 1972.
- Türkay, Cevdet. Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, İstanbul; 1979.
- Van, Brunissen Ağa. **Şeyh ve Devlet** (Çev.: Remziye Arslan), Ankara:199